[illegible] 10 IX 70

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.) Hans Schöier
Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis,
sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 155:—
Termin (4 kuud) ...... kr. 56:—
Kuu .... kr. 15:—
Kuulutusehind 75 ööri mm.
Ärikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren
Esmaspäeval, 31. augustil 1970
Upplaga C
Nr. 200 (3484)

Alkoholireform 70 a. eest oli Eestis suursündmuseks

(VES) — Juba postipapa J. V. Jannsen nägi kõrtsides ohtu eestlaste majandusliku ja kultuurilise elu arengule. Ometi alles aastakümneid hiljem kaotati kõrtsisüsteem eesti ühiskonnast, vaatamata, et see suurepärane tuluallikas mõisnikele vapralt vastu pidas. Vanade kõrtside ajastu lõppes 1. juulil 1900. a. (vana kalendri järgi) ja asendati riigiviinamonopoliga, mis on üleelanud kõik hilisemad riigivormid ja valitsused. Lahtise viina müügi asemele tulid müügile 40-kraadilised kinnipitseeritud viinapudelid.

Viinamonopoli maksmapanek oli meie maal tol ajal suursündmuseks, mida pühitseti pidulikult. Õieti ei olnud ta tulek sugugi ootamatu. Kui 1894. a. Sise-Venemaal riigiviinamonopoli seadus kehtima pandi, hakati seda järkjärgult sisse seadma ka piiriäärsetes kubermangudes. Meie mail ühed ootasid hirmuga, teised rõõmuga.

Kui kummalisena näib see tänapäeval, et suure rõõmuga ei oodanud seda mitte topsisõbrad, vaid karsklased.

Topsisõbrad nägid viinamonopolis oma vaenlast, kes napsuhinda kergitab kuna karsklastele tundus ta sõbrana, kes oma müügikorraldustega aitab joomist pidurdada.

Viinamüük oli enne monopolitulekut meie maal küllalt levinud, sest see seisis mõisnike käes ja oma tulu hankimisel polnud nad joogikohtadekõrtside avamisega sugugi kitsid. Kõrtside pealt said nad aastas kuni 500 rubla, üksikuil juhtumeil veel isegi rohkem renti.

1900. a. algul töötas Eestimaa kubermangus, ilma linnadeta, 420 ja Liivimaa kubermangus 1657 kõrtsi, nii et peaaegu iga 500 elaniku kohta tuli üks kõrts.

Kuna monopol töötas kõrtsid sulgeda ja tõsta viinahinda, tehes viina raskemalt kättesaadavaks — miks ei pidanud ta siis karsklasi rõõmustama?

Seda enam, et riigiviinamonopol see oli karskusega nagu lahutamatult seotud, sest et vastavalt seadusele asutati poolt aastat enne monopoli tulekut erilised karskuskuratooriumid, kes said riigiviinamonopolilt rahalist toetust ja kelle sihiks polnud arendada küll täiskarsklust, kuid siiski mõõdukust alkoholi tarvitamises.

Oma sihtidele vastavalt nad avasid alkoholiga kõrtside asemel alkoholita teemaju teekäijaile.

Kui 1. aprillil 1900. a. karskuskuratooriumid meie maal tegutsema hakkasid, tundus karsklastele, et on saabunud meile karskuskevade. Kogu Eesti ajakirjandus oli siis täis karskuse propagandat, ilmus rohkesti karskuskirjandust, muuseas "Karsklase käsiraamat" ja asutati uusi karskuse seltse. Kogu maa ootas 30. juuni saabumist, mis pidi olema viimaseks päevaks seniste joogikohtade-kõrtside ja trahterite elus, sest seadus kirjutas ette, et selle päeva õhtuks kell 1 pidid nad olema kõik suletud.

Ei tea, kas oli juhuslikult sattunud nii või valitud meelega, et see kuupäev langes just õnnetuks peetud päevale — reedele. Sel reedel juhtus küll ilus ilm olema ja kogu päev valitses linnades suur elevus ja liikumine.

Karskussõbrad tahtsid näha, kuidas kõrts hukkub; topsisõbrad aga ruttasid kõrtsidesse, et rüübata veel, sest ei tea ju, mis võib tuua homne päev. Ettevaatlikumad täitsid hulga mõisnike viinapoode nn. "viinakontoreid", et viia kodudesse märjukest "mustadeks päevadeks".

Mõni minut enne kella 1 hakkasid kõrtside uste ette saabuma mehed redelite, tangide, haamrite ja politiitega, et ustelt silte maha võtta.

Järg. lhk. 2.

Stockholmi eesti algkooli endine õpilane Tiit Kvell sooritas USA-s Virginia osariigis litsentsieksamid arhitektidele ja sai tegutsemisõigused. Ta asus vanematega a. 1951 USA-sse New Yorki, kus ta lõpetas gümnaasiumi ja saavutas selle järele arhitekti kutse Cooper Union College'is a. 1964. Vahepeal töötas ta koos abikaasaga Venetsueelas nn. USA rahukorpuse kaastöölisena linnade planeerimise alal. Kuulub Korp. Frat. Esticasse.

Rootsis värvati agente?

Rootsi julgeolekupolitsei on otsustanud üle kuulata seda läänesaksa korrespondenti, kes viimases ajakirja "Lektyr" numbris väidab, et N. Vene saatkond Stockholmis on püüdnud teda ja teisi välismaa ajakirjanikke mõjustada agenditegevusele.

Politseivõimud on ajakirjandujanik ei ole kirjalikult avaldust teinud, ainult saatnud nendele kaks eksemplari ajakirjast kõnesoleva artikliga.

Artiklis väidetakse veel, et venelased on püüdnud salajasi andmeid saada rootsi töölisliikumise arhiivist. Selle tõttu küsitleb politsei ka Töölisliikumise arhiivi arhivaari Åke Wedini.

Vatastikku külastused

WASHINGTON (EPL) — USA senati seaduseelnõu 5 miljoni dollari määramiseks 1000 USA poliitikategelase reisideks N. Liitu vahetuse korras, tekitas, nagu New York Times kirjutab, kriitikat esindajatekoja välisasjade alamkomisjonis, kus kogu projekti nimetati naiivseks ja vaevalt mingil viisil N. Liidu välispoliitikat mõjutavaks. Küsiti, kas on mõtet nii palju raha kulutada sellesse küsitavasse projekti.

Haridus- ja kultuurküsimuste alamriigisekretär John Richardson nõustus kriitikaga mitmes osas, kuid avaldas arvamist, et summade andmisest ei tohiks keelduda. Eelnõu pärineb Alaska demokraatlikult senaatorilt Mike Gravel'ilt. Alamriigisekretär leidis, et tegelaste vastastikused külastused võivad siiski võimaldada senisest täpsamat vastastikust informatsiooni.

Dr. H. Kolk sümpoosiumi korraldajaks

Dr. agr. Helmut Kolk.

Rootsi riikliku seemnekontrolli keskasutuse ruumides toimub Solnas 31. aug. — 5. sept. rahvusvahelise seemnekontrollassotsiatsiooni (I.S.T.A) üritusel XII rahvusvaheline seemnepatoloogia sümpoosium.

41 spetsialisti, kes esindavad 26 maad erikontinentidelt, kogunevad Solnasse, et arutada aktuaalseid probleeme seemnepatoloogia alal. Seemnepatoloogia tegeleb külviseemnega edasikantavate haigustega, nende kindlaksmääramisega ja tõrjega külviseemne puhtimise abil. Selliste tülikate haiguste tekitajateks on mitmesugused mikroorganismid, peamiselt parasiitseened, kuid ka teatavad bakterite ja viiruste liigid võivad kahjustusi tekitada. Nende saakivähendavate taimehaiguste tõrjeks kasutakse suures ulatuses elavhõbeda preparaate. Elavhõbeda kahjude vähendamiseks looduses katsutakse leida teisi vähemmürgiseid puhtimisvahendeid. Seda küsimust käsitletakse põhjalikult sümpoosiumil.

Sümpoosiumi avab põllutööministeeriumi riigisekretär Ivan Eckersten. Koosolekuid juhatab dr. Paul Neergaard Kopenhaagenist, kes on I.S.T.A. (International Seed Testing Association) taimehaiguste komitee esimees.

Sümpoosiumi peakorraldajaks on dr. Helmut Kolk, riikliku seemnekontrollasutuse seemnepatoloogia sektsiooni juhataja.

Kaks Liivi küla elanikku. Marina Gams (vasakul) oli nelja aastane, kui ta vanematega Hiiumaalt Kaug-Itti välja rändas. Timofei Valton, 88 a. vana, on küla vanimaks elanikuks.

Eestlaste küla Hiina piiri lähedal Venemaa Kaug-Idas

Soome-ugri rahvaste minevikku käsitlevas kogumikus "Saaremaast Sajaanideni ja kaugemalegi" (Tallinn 1970) esineb kirjutis "Eestlased Kaug-Idas" (autor: Mart Mäger). Selles kirjutises märgitakse, et ikka veel "Nõukogude Liidu mitmetes paikades püsivad terved eestlaste külad ja asundused. Kaukaasia eestlastest teatakse mõndagi, eesti siberlastest juba vähem. Kuid veel kaugemale on väljarändajad jõudnud. Kaukaasia Linda külal on nimekaim Vaikse ookeani rannas, selle naabriks aga suur Liivi küla, vene keeli Novaja Liflandia. Seal eestlaste poolt 1930. aastal rajatud kolhoos kandis nime "Uus Ilm", praegu "Novõi Mir".

Kirjeldus Liivi külast, mille ühest otsast olevat välja kasvanud linn Bolshekamensk, näitab, et "see on kaunis paik kõrgete kaljuseintega, mis otse merre laskuvad, väikesed lahekesed, Kankaani poolsaar, kus omal ajal elas neli eesti peret, maa pool kerkivad sopkad, millede nõlvu katab Primorje lopsakas ja varjurikas mets. Lahesoppe hüütakse asusike nimedega, näiteks Alviuse puht, Valtoni, Kõrmi ja Uustalu puht. Valtoni lahte suubub Palu jõeke, seegi isikunime järgi nimetatud. Samu nimesid kasutavad ka kohalikud venelased, küllap ka ametlikud kaardid".

Liivi küla esimesed asunikud jõudsid kohale 1898. aastal. Olevat "elus veel Eestis sündinuid. 71-aastane Marina Gams mäletab veel Eestist lahkumistki.

Liivi küla asustasid peamiselt hiidlased, suurem jagu Kõpu poolsaarelt Kõrgessaare vallast, vähem Käinast. Küla venis rannikut mööda ligi 15 kilomeetrit, igaüks elas eraldi oma maalapile ehitatud tares. Alles kolhoosi ajal kujunes praegune vene tüüpi tänavküla, kus ehitusviis enam eestlaste elumaju ei erista. Hiidlaste külajagu kutsuti "Kõpu otsaks".

Küla teises servas asusid muhulased ja Pöide ümbrusest pärinevad saarlased. Liivi külas olnud 186 eesti peret, kuna 1903. — 1904. aasta paiku rajatud Linda külas loetud umbes veerand sada eesti leibkonda."

Et eestlaste lähedal elas palju hiinlasi, õppisid eestlased seal ka kõnelema hiina keelt. Nüüdki veel märkis üks eestlane, Kirill Pihel, et hiina keel olevat lihtsam õppida kui vene keel. Üks hiinlane, Tun Te Fu, nais eestlanna ning võttis siis omaks ka kõik naise kombed. Praegu elavat see 65-aastane mees koos oma naisega Habarowskist mõnisada kilomeetrit eemal taigas, kus pidavat jahimeheametit. Kandvat nüüd nime — Andrei Tun. Käivat kord igal suvel eesti külas naise sugulasi vaatamas ja kõnelevat korralikku eesti keelt.

Laeva- ja paadiehituse alal töötavad selles piirkonnas Joosep Junmann ja Aleksander Valton. Nende nimesid kandvat ka kaks alust. Endistest eesti kommetest leidvat praegu veel harrastamist talgud: naised käivat talgu korras villu kraasimas ja ketramas. Ka olevat läinud sõna talgud kohalike venelaste keelde.

Kaug-Ida eestlaste omakultuurilise tegevuse kohta ütleb Mart Mäger, et "eestikeelne näitemäng "Vigased pruudid" mängiti viimati maha 1969. aastal, kolhoosi 30. aastapäevaks ehitatud uue klubi avamisel. Rajooni juhtkonna soovil

Järg. lhk. 2.

Karjalased säilitavad omakultuuri

Soomes asuvate karjalaste suvised pidustused küll väiksemates ja suuremates kohtades leiavad ikka enam ja enam osavõtjaid nii aktiivse kaasalöömisega kui ka pealtvaatajatena. On ju karjalased "Kalevala" rahvas ja nendel kokkutulekutel on alati võimalus näha ja kuulda värvirikkaid traditsioone nii ettekannetes kui lauludes ja muusikas. On suureks elamuseks olla kaasas ja õppida tundma ühe meie vennasrahva saatusrasket minevikku rahvalaulikute kurbkõlalistes lauludes, kuid teisal jälle temperamentsetel talupoeglikes ettekannetes, rahvatantsutes ja hästikõlavates üldlauludes.

Pikemal autoreisil viibis Rootsi karjalaste eestlasest vaimulik Martin Juhkam, külastades muuseas ka Pielavedel toimunud kokkutulekut, kus toimusid jumalateenistused, kyykkapeli (kurnimäng) kohtuniko kursused ja võistlused, suurepärane pidu rahvuslikke traditsioone kehastava eeskavaga jne. Ligemale 2.000 km pikusel reisil oli ülempreester M. Juhkamil võimalus olla külaliseks Ilomantsi Runolaulajan Pirtissa, kus viimasele anti Karjala Kultuuri Edasiarendamise Sihtasutise Runolaulajan Pirtti fondi kingitusena gravüür "Lönnrot jutlemas rahvaluule lauljatega". Samasugune kingitus anti direktor Boris Karppelale tema 60. a. juubeli puhul. Kingituste üleandmisel rõhutati esimese panust Rootsi karjalaste keskel vaimulikuna ja teise väsimatut tööd mitmel rindel nii Soome, kui ka Rootsi karjalaste hulgas.

Karjalased on teatavasti paisatud laiali üle kogu Soome peale Soome-N. Liidu rahulepingu põhjal loovutatud aladelt, kuid nende vaimne värskus ja eriti kultuuriliste traditsioonide viljelemine on suures aus, mida võib tähele panna kõikjal, kus karjalased on endile loonud uued elamisvõimalused.

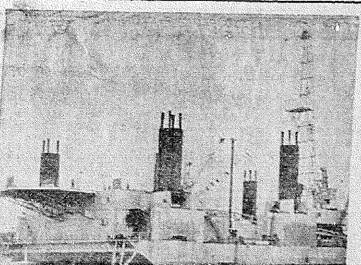

Õliotsimine Põhjamere alt muutub üha intensiivsemaks, kuna otsimised ja proovipuurimised on olnud tagajärjekad. Äsja leiti õli nii Hollandi kui Norra vetes. Neist norrapoolne leid annab 1500 tonni õli päevas, mis on suurimaid Euroopas. Õlitornidele Põhjameres (ülal) teeb vaid muret asjaolu, et meri on tormine ja takistab tööd.

Anne Kärneri uus rekord

Briti Commonwealthi mängudelt Edinburghis oleme varemalt toonud andmeid silmapaistvalt esinenud eesti sportlaste saavutustest, mispuhul aga jäime lugejaile võlgu Anne Kärneri võistlustulemused.

Kuulitõukes saavutas ta 14.61 meetriga hinnatava neljana koha, kuigi oli võimeline rohkemaks, sest alles veidi aega enne mänge püstitas ta uue Austraalia rekordi 15.63, mis küünib eesti tipptulemuse lähedusse. Pronksmedali näpsas temalt kaasmaalanna Roberts. Kettaheites jäi Kärner viiendaks, heites veidi üle 40 meetri.

Liis Juske oli Rootsis

Tuntud eesti gaidluse juhte ja pedagoog Liis Juske saabus pärast eesti skautide maailmalaagri "Ohendaja" lõppemist Rootsi, kus ta on ringi reisinud, et oma vanu sõpru ja gaidlust külastada.

Ta on viibinud peale Stockholmi, kus ta oli pangadir. Rein Uustali perekonna külaliseks, veel Lundi, Malmöt, Hälsingborgi ja Nyköpingit. Tagasilend Torontosse toimub 1. septembril.

Eesti noored Rootsist Austria-ringsõidul pärast maailmalaagrit Saksamaal. (Foto R. Norvell).

Lühiteated Ameerikast

- **End. senaator Robert Kennedy 16-a. poeg Robert ja tema tädipoeg Robert Shriver, samuti 16 a. vana, arreteeriti marijuana omamise pärast ja vabastati Massachusettsi kohtus tingimusel 1-aastase katseaja peale. Senator Edward Kennedy oli vennapoja saatjaks kohtus.**
- **Texasest üle käinud orkaan tõi surma 32 isikule, suur arv elanikke sai haavata ja majanduslikud kahjud võivad tõusta kuni 300 miljonile dollarile, kuna üksi Corpus Christi linnas hävis varandusi 200 milj. dollari väärtuses.**
- **Välisministeerium esines süüdistusega, et Senati välissuhete komitee esimees J. W. Fulbright avaldas salajasi andmeid pakti kohta, mis USA sõlmis Hispaaniaga viimase poolt USA-le renditavate sõjaliste baaside kohta.**
- **Autotehased Detroidis asusid üleminekule 1971. a. automudelite tootmile, mille tõttu nädalas ehitatakse ainult 18 tuhat 1970. a. autot, pool tavalisest toodangust. Mitmed tehased ei lasknud viimasel nädala välja ühtegi autot.**

- **Miamis Floridas pühitsesid kuldpulma abielupaar Jüri ja Malle Elbre, [illegible] algas Tallinnas, on neil neli last. Pagenikena viibisid nad Saksamaal Geislingeni laagris ja USA-sse saabudes on nad 21 aastat elanud Miamis.**

EPL

31. augustil 1970

Rahutu "Rahu meri"

Rostockis, Läänemere raudeesriide taha langenud kaldal, toimus järjekordne Moskva poolt arranzheeritud tsirkus, n.n. "Läänemere rahunädal", kuhu koonduvad kommunismisõbralikud ringkonnad ka Taanist, Norrast, Rootsist, Lääne-Saksamaalt, Islandist ja mujalt. Nagu propagandalehes "Kodumaa" eestlastele Läänemaailmas kinnitatakse, on Rostockis kehtiv vana (Stalini-aegne) parool: "Läänemeri peab muutuma rahumereks". Oleks asjata korrata, mida kommunistid raudeesriide taga selle all mõtlevad, kuid Läänemere vabadele rahvastele on ammugi selge, et parooli taga seisab n.n. "Pax sovieticum", nõukogude rahu, mis seisneb Läänemere valitsemise üleandmises venelastele ja tema satelliitidele, sulgedes väinad demokraatlikele suurriikidele.

Võiks muidugi oletada, et Rostocki-tsirkuse kestel kommunistlikud riigid hoiduvad demonstratiivsetest sõjalise maiguga demonstratsioonidest. Kuid just rahunädala eel teatasid Skandinaavia kaitsevõimud, et venelased on Läänemere väinade ette paigutanud uue, tehniliselt täiusliku spioneerimislaeva, mis ööd ja päevad kontrollib sisse ja välja sõitvat liiklust. See valve ei ole midagi uut, uus on ainult senisest täielikum spioneerimismasinavärk. Ja siis, "rahunädala" teises otsas tuleb teade, et N. Vene allveelaevahävitaja, olles tunginud Rootsi territoriaalvetesse, on ramminud teda korrale kutsuvat Rootsi sõjalaeva, mis lõppes suurema õnnetuseta ilmselt vaid ainult selletõttu, et rootsi fregatt jõudis anda masinatele tagasikäigu. Nagu rapordid kõnelesid, oli fregatt püüdnud raadio teel venelasega ühendust saada, et juhtida sõbralikult tähelepanu "eksitusele", s.t. nende sattumisele Rootsi territoriaalvetesse. Nad ei saanud vastust. Selle asemel tegi laev järsu pöörde ja sõitis otse rootslasele peale, kes ainult taganemisega hoidis ära suurema õnnetuse. Õnnetuse, sest nii nimetati seda vahejuhtumit viisakalt ka rootsipoolses kommünikees. Märkides aga, et ka pärast seda sündmust ei saadud mingit kontakti "külalisega", kes kadus kiiresti ida suunas. Olles ilmselt täitnud oma "rahuvisiidi".

On muidugi selge, et selline käitumine kahe sõbraliku naaberriigi (vähemalt rootsipoolselt on häid vahekordi suure idanaabriga eriti olulisiks peetud ja peaministri hiljutine Moskva-külastus pidi seda rõhutama) vahel on kaugel sõbralikkusest ja reedab, et idapoolsetel sõjalaevadel on kindlad käitumisreeglid sellisteks puhkudeks, kui neid paljastatakse võõrastes vetes. Käitumisreeglid, mis tuletavad meelde rootsi lendurite mahalaskmisi aastal 1952. Ei saa selle juures mainimata jätta neid üsna tihedaid raporte, kus kõneldakse "tundmata allveelaevade" avastamisest Skandinaavia mitmesugustes strateegilistes piirkondades ranniku ees ja ida "kalalaevade" sagedasist tormivarju otsimisist samades piirkondades või koguni sadamates. Mõni aeg tagasi sõitis üks idast tulev "lustjaht" spionaazhiinstrumentidega koguni Stockholmi sadamasse sisse, nii nagu oleksid lõbusõidud ka idariikides naabermaade sadamatesse üsna tavalised ja loomulikud asjad.

"Rahumere" tegijate spionaazhiaktiivsus Skandinaavia ja teiste Läänemere alade suunas on kogu aeg olnud silmatorkav, kuigi just uusi Wennerströmi-lugusid ei ole paljastatud. Ühes rootsi ajakirjas väitis neil päevil üks saksa Skandinaavia-korespondente, et nii teda kui ka teisi välisajakirjanikke, on püütud värvata agenditegevusse. Ja siis tulevad teated Norra ajakirjanduses, et kogu lugu venelaste "suurest lennuõnnetusest" Islandi ja Gröönimaa vahelistes vetes seoses abistamislendudega Peruu maavärisemise ohvrite aitamisektsiooniga oli vaid spionaazhibluff — "kadunud" vene lennuk lennanud norra lehe andmetel Keflaviki lennuväljalt Islandis õhtöustes lihtsalt tagasi Venemaale, misjärele suur otsimisoperatsioon käiku pandi, mis võimalikuks tegi vene lennukitel NATO-riikide heakskiitmisel kolme nädala jooksul lennata piirkonnas ja pildistada NATO baase ja sõjalisi seadmeid. Mis tähendab seda, et ei põrkuta tagasi ka teiste riikide humaansuse ärakasutamisest, kui tegemist on sõjaliste huvidega.

"Rahu meri" on üpris rahutu.

KLA

RAAMATURIIUL

Ilmus MANA nr. 36

Torontos ilmus augusti keskel mahukas MANA nr. 36. Selles on esmakordselt avaldatud katkend Ühendatud Rahvaste Kultuuri, Teaduse ja Hariduse Organisatsiooni (UNESCO) stipendiumi toetusel valmivast "Kalevipoja" ingliskeelsest värsstõlkest. Tõlkimistööd on sooritamas noor teadusmees dr. Jüri Kurman.

Samuti on ära toodud põhjalik kokkuvõte professor Juhan Auli uurimusest eestlaste rassilise kuuluvuse kohta. Dr. Aul sooritas antropoloogilised mõõtmised 15 000 eesti mehe juures juba Eesti Vabariigi lõpuaastail. Vahelduvate okupatsioonide ajal pidid aga need kaua avaldamist ootama, kuni anti viimaks välja mõni aasta tagasi Tartu Riikliku Ülikooli poolt, aga venekeelsena ja ainult 500 eksemplaris. Manas võtab Auli uurimuse kohta sõna Rootsi tuntud antropoloog, Uppsala ülikooli professor dr. Bertil Lundman, kes annab Auli suurele tööle kõrge hinnangu. Dr .Lundman mainib, et Auli tööga on astunud eestlased antropoloogiliselt parimini uuritud rahvaste etteotsa, kuid nõuab selle teadusmaailmale väärtusliku töö kohest tõlkimist inglise või saksa keelde. Peale selle antropoloogilise uurimuse eestikeelse kokkuvõtte äratoomist on Manas avaldatud ka Auli töö esimene peatükk ja samuti terve rida kaarte ja fotosid eestlaste tõutüüpide kohta. Kolmandana teadusliku estica valdkonnast on avaldatud filoloog Aarand Roosi kirjutus Türgis elavate eestlaste keelest.

Ilukirjanduse osas on luulet I. Grünthalilt ja E. Krantsilt, katkend Raimond Kolga kirjutamisel olevast uuest romaanist, mõttepäevikut Paul Reetsilt, ning kodumaal elava Ain Kaalepi terve näidend "Iidamast ja Andamast ehk Antimantikulaator". Viimast on küll "Vanemuise" laval paar aastat tagasi mängitud, kuid see pole trükis kodumaal seni avaldamist leidnud. I. Külvet kirjutab Toronto eesti teatrielust, usuteadlane Vello Salo heidab kriitilise pilgu uuele eesti Piibli tõlkele, J. Viidang kirjutab iseseisvusaegsest eesti kunstist ja kunstnikest ja E. Kõks vaatleb paguluses auhindu saanud eesti kunstnike töid. Arvustamist leiavad umbes 20 eestikeelset raamatut, nende hulgast isiletõstetuina E Usutalu "Eesti Vabariik", mida vaatleb noor ajaloolane Imre Lipping ja Baudelaire'i luule eestikeelne väljaanne, mida vaatleb prof. A. Aspel. Hellar Grabbi jätkab oma reisikirjutuste sarja tänapäeva Eestist, pöörates seekord peatähelepanu 1969. aasta laulupeole ja selle kõrvalnähtustele. Rikkalikult fotosid, kultuuriringvaade ja ingliskeelne sisukokkuvõte. MANA nr. 36 on võimalik tellida hinnaga Kr. 15.- aadressilt: dr. Enn Nõu, Askvägen 18 a, 75252 Uppsala, postizhiiro 46 55 23-9.

Eesti laskur MM-võistlusile

TORONTO (EPL) — Kanada meistrivõistlused laskmises toimusid Winnipegis, kusjuures võistlustel üheaegselt selgitati Kanada meeskond oktoobris USA-s Arizonas toimuvatele maailmameistrivõistlustele. Võistlustest võttis osa kuus eesti laskurit.

Eestlastest oli edukaim J. Hennok, kes platseerus viiendaks, kes esimesel päeval saavutas 1102 ja teisel päeval 1128 silma väikekaliibri vabapüsi täismatshis kolmest asendist. E. Gering jäi üheksandaks (1102 ja 1101 silma), E. Tiilen üheteistkümnendaks (mõlemal päeval pisut alla 1000 silma).

K. Trei tuli võitjaks nn. ekspertklassis, lastes lamades tavalise sihikuga püssist.

TEISED LEHED

ÕHKKOND USA ÜLIKOOLIS

New Yorgi Vaba Eesti Sõna kommenteerib semestri algamisel praegust olukorda USA ülikoolides, millistest paljud on muutunud "revolutsioonilisteks":

"Akadeemiline õppeaasta algab varsti ja ka paljud eesti noored asuvad noorüliõpilastena kolledzhites omandama kõrgemat haridust. Kui neid noori ei ole kodudes varakult kaasa tõmmatud ühiskondlikule elule, kui vanemad ei ole neid tutvustanud kommunismi ohu ning kommunistlike propagandistide võtetega, siis ei ole midagi imestada kui ka eesti noored satuvad uues, akadeemilises keskkonnas esinevate mõjutuste alla.

Nendest "mõjutustest" on viimasel ajal palju juttu ajakirjanduses ja Kongressi sisemise julgeoleku komiteed toimetavad tasapisi uurimisi selle kohta, kui suures ulatuses on kommunistlik konspiratsioon ja sellega kaasaskäivad terroristlikud kriminaalkuriteod juurdunud USA akadeemilistes õppeasutistes.

Riigipöörajate ideoloogilist tagapõhja valgustavad järgmised tsitaadid paljudest sedalaadi seisukohapaljastustest:

"Meie peame ülikooli muutma revolutsiooni koduks" — Howardi ülik. üliõpilaskonna esimees Ewart Brown;

"Mida ma mõistan revolutsiooni all, on Ameerika valitsuse kukutamine" — Washingtoni ülik. üliõpilaskonna esimees Devereaux Kennedy;

"Lõpptulemusena meie taotleme kommunistliku ühiskonna loomist, kus ei ole formaalseid hariduslikke institutsioone" — organisatsiooni "üliõpilaskond demokraatliku ühiskonna jaoks" juhte Dave Gilbert;

"Kui üliõpilased soovivad valitseda kolledzhi ja administratsioon ei nõustu sellega, siis tuleb üliõpilastel kolledzhi kontrollida püstoliga" — "Musta pantri partei" üliõpilasest funktsionäär George Murray.

Õhtul enne seda kui Kenti ülikoolis Ohios puhkes mäss ja 4 üliõpilast sai surma rahvuskaartlaste kuulide all, oli seal kihundajana kõnet pidamas Jerry Rubin, kes muuseas ütles 1500-pealisele kuulajaskonnale:

"Loobugem olemast üliõpilased. Saagem kriminaalkuritegijaiks. Meie peame laostama iga institutsiooni ja rikkuma iga seadust ..."

Juunikuuga lõppenud õppeaastal tekitati kolledzhites ja ülikoolides "revolutsionääride" sabotaazhiaktidega majanduslikku kahju enam kui 20 milj. dollari eest. 73 kolledzhis pisteti tuli reservohvitseride kursuste hoonete külge või pandi pommid põhkema. 400 juhtumil rünnati kursustasi-üliõpilasi.

See on keskkond ja õhkkond, kuhu õppima asuvad ka eesti noored."

A. Estra 60-aastane

Annus Estra

3. sept. astub EPK Keskjuhatuse abiesimees Annus Estra üle kuuekümnendast aastaringist.

Juubilar tavatseb vahetevahel ütelda:"Vigalas armastas põllumees oma hobust rohkem kui naist." See tohiks iseloomustada sellesse piirkonda kuuluvate Läänemaa põllumeeste kodukoha armastust ja maaga seotust. Vigala inimene oli iseteadev, mida tunneme ka paguluses, kuid rõhuvas enamuses ustav ja omaksvõetud sihile edasi rühkiv, milleks põlduharivate seas ei puudunud ka eelised. Viljastamiseks haritud pinnas oli kohati nii kivivaba, et kurja koera eemale peletamiseks seda põllult ei leidnud. Ka metsavaene oli Vigala. Enamik puidumaterjali tuli osta naaber kihelkondadest, kuna maa oli põlluks üles haritud. Sellises põlistalu miljöös sirgus meheks A. Estra. Säält päris ta oma eelkäijatelt "oma toa ja loa" tunnetuse. Eks tõenda seda kas või seegi, et aastatesse jõudnud, kodutalu maha jätnud isa-ema, põgenikena Kanadasse jõudes, alustasid seal kui asukad uue talu rajamist ja viljastamist. Nende poeg Annus jäi oma perega Rootsi. Siin on ajajooksul läänlase visadus ja töökus ning Vigala iseteadvus sulatatud iseseisva ettevõtjana praktilisse tegevusse ja tegudesse.

Töötulemusi näeme Värmdösse ehitatud kahekorruselise puutööstus-hoone ja Klintenisse ehitatud villa näol. Kui lisada, et üks poegadest on lõpetamas ülikooli ja teine gümnaasiumi, siis peaks küll abielupaar Estra olema annud oma parima eestlastele omistatud positiivsuses.

Juubilariga kohtusin esmakordselt Kuressaares, kus ta tööle oli rakendatud Isamaaliidu maakonna sekretärina. Saarlased, kes muide mandrimeeste suhtes olid umbusklikud, hindasid Estra rahvalikku käitumist ja varsti võis näha teda Kaitseliidu Kuressaare propaganda-pääliku vormis, Saaremaa Spordiliidu sekretärina ja Saaremaa Rahvamängude üldkorraldajana tegevuses.

A. Estra biograafiast võiks veel mainida, et ta sündis 3. sept. 1910.a. Vigala kihelkonnas, Läänemaal, mille tõttu ka aktiivne läänlaste-hiidlaste igaaastaste kokkutulekute üks korraldajaist. Lõpetas Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli Jänedal. Seal omandatud teadmisi rakendas ta Läänemaal, töötades kultuurtehnikuna, olles samal ajal koduvalla põllumeeste kogu sekretäriks ja maanoorte ringi vanemaks. Kuna põllumajanduslik ühistegevus murdis paisusid ja nõudis teadmistega varustatud kaastöölisi, siis jätkas juubilar õpinguid Ühistegevuse Instituudis. Teise Maailmasõja ajal lõpetas Politseikooli ja töötas oma koduvallas konstaablina.

Oli Eesti Põllumeeste Kogude paguluses taastamise mõtte tuliseid eesvõitlejaid ja praegu Keskjuhatuse abiesimees, kuuludes samal ajal Stockholmi Högerni juhatusse. On valitud REE üldkogusse.

Aatekaaslased tuletavad Sind täna meelde ja suruvad kätt teadmises, et "Vigalas pole viga" veel vähem sääl üleskasvanud meestes.

RUUT PAGLANT

Pool miljonit tööta Kanadas

OTTAWA (VE) — Kanadas on ametliku statistika järgi ülemaaliselt 518 00 töötut. Kui seda arvu võrrelda juunikuuga, mil oli 529 000 töötut, siis on olukord ainult vähe paranenud.

Arv on suvekuud kohta, mil tööturg on traditsiooniliselt kõigi soodsam. Kanada töötajate üldarv on 8,8 miljonit ja seega moodustab töötute hulk nendest 5,9 protsenti. Möödunud aasta juulis oli see suhe ainult 4,1 protsenti. Samal ajal kui teistes provintsides töötute arv juulis langes, näitas see tõusutendentsi Atlandi äärsetes piirkondades, kus suhe tõusis 67-le protsendile eelmise kuu 5,6 asemel. Kõige suurem on tööpuudus praegu suhteliselt Briti Kolumbias — 8,3 protsenti töötajate arvust.

Prof. Paul Saagpakk 60

Prof. Paul Saagpakk

2. septembril saab 60-aastaseks USA Massachusettsi riikliku ülikooli õppejõud inglise kirjanduse alal prof. Paul Saagpakk, kes just sünnipäeva eel saabus Rootsi, et siit edasi siirduda Helsingi ülikooli juurde teaduslikule tööle Fulbrighti-stipendiaadina.

Prof. Paul F. Saagpakk sündis a. 1910 Mustajala vallas Saaremaal, lõpetas Saaremaa ühisgümnaasiumi Kuressaares a. 1928 ning Tartus Tartu ülikooli a. 1935 cum laude, õppides inglise filoloogiat, filosoofiat, pedagoogikat ja rahvaluulet. A. 1931—32 sõjaväes Tondi sõjakoolis, kus hiljem ülendati lipnikuks side alal. A. 1932—33 sai Peeter Põllu abirahavalitsuselt stipendiumi Tartu laste intelligentsi uurimiseks, mille tulemus on käsikirjana Tartu ülikooli raamatukogus. Üliõpilasena tegutses ka Tartu Rahvaülikooli lektorina ja oli aktiivselt tegev akadeemilises anglo-eesti ühingus.

A. 1935 Gustav-Adolfi gümnaasiumi ingliskeele õpetaja, hiljem ka Riiklikus Inglise Kolledzis ning Tallinna Kolledzis. A. 1936 õppis esimese eestlasena British Council Inglismaal stipendiaadina.

A 1943 põgenes Soome, 1944 Rootsi, kus sai Uppsala ülikoolilt teadusliku stipendiumi ja alustas fil. lic. kraadi taotlemist, mille omandas a. 1947., olles ühtlasi ka Kursverksamheti's kui ingliskeele lektor.

A. 1946 siirdus USA-sse, kus 1947 a. õpetas Rutgers'i ülikoolis, Newark State Teachers College'is ning 1948 a. peale Upsala College'is inglise keelt.

A. 1947 astus Columbia ülikooli kus a. 1949 sooritas Ph. D. kandidaadi eksami ning alustas doktori väitekirja koostamist.

A. 1952 alustas eesti-inglise sõnaraamatu koostamist ning 1958 a. peale soodsa laenu hankimist katkestas õppetöö Ameerikas ning siirdus ajutiselt Rootsi, et seda teost lõpule viia.

On aktiivselt osa võtnud New Yorgi eestlaste seltskondlikust ja rahvuspoliitilisest tegevusest olles juhatuse liige New Yorgi Eesti Haridusseltsis, Ülemaailmses Eestlaste Ühingus ja New Yorgi Eesti Abistamiskomitees. Balti vabaduse komitee asutaja ja eestipoolne abipresident balti rahvaste poliitilise protestkoosoleku korraldamisel. Korraldas "Balti rahvad lääne kultuuris" raamatunäituse Columbia ülikoolis 1950, organiseeris Upsala College'i ja New Yorgi eesti meeskoori ühiskontserdi New Yorgis, mille puhastulu läks Eesti nimelise stipendiumi rajamiseks Upsala College'is. Korraldas koos kunstnik E. Rügaga eesti kunstinäituse. New Yorgi eesti täienduskooli ja ajalehe Vaba Eesti Sõna asutajaid. Kõnelenud paljudes ameerika klubides ja organisatsioonides Eesti üle.

A. 1965 sai doktori kraadi inglise kirjanduse alal Columbia ülikoolis 1964 a. alates inglise kirjanduse professoriks Massachusettsis Riiklikus ülikoolis.

Sel sügisel siirdus Fulbrighti stipendiaadina Soome Helsingi ülikooli, kus lõpetab oma eesti-inglise sõnaraamatu projekti.

Kirjutanud järgmised teaduslikud tööd: Tartu laste intelligents, Hugh Walpole, Social Critic, Estonian literature-Collier'i entsiklopeediale USA-s, Eesti-inglise sõnaraamat, I anne. Kirjutanud artikleid eesti ja ameerika ajakirjanduses. On sisse võetud Directory of American Scholars ja Who's Who in American.

Akadeemiliselt kuulub U.S. Concordiasse.

Saarlased, sõbrad ja akadeemilised kaaslased, kolleegid ja kaasvõitlejad õnnitlevad elu verstapostil südamest!

H. I.

●Lääniassistent Haldur Voksepp on nimetatud Marlestadi läänivalitsusse esimese bürooinspektori kohusetäitjaks.

Kohalik elu

LUND

Täienduskooli tegevus algab

Lundi Eesti Täienduskooli õppetegevuse algus neljapäeval, 10. septembril kell 5.p.l. Õppetöö toimub kord nädalas neljapäeviti kella 17 ja 19 vahel. Selle aasta viimne koolipäev 10. detsember. Uute õpilaste tulek teretulnud. Registreerida koolijuhataja pr. Eha Pöhlile, telefon 046/119873.

STOCKHOLM

Noortekoori asjus

Täiendavalt Noortekoori kohta teatatakse, et esialgselt ja loodetavasti ka edaspidi juhatab koori noor muusikasõber Toomas Tuulse. Ka need noored, kel teismelised aastad seljataga, on südamest teretulnud, sest 19. aastat ei ole mingi kindel vanusepiir.

Koori tegevuskavas on peale laulu oma orkestri loomine, väljasõidud, koosviibimised, esinemised välismaal ja muud üritused, mis kooriliikmeid huvitavad.

Teretulemast laupäeval, 5. sept. kell 11 Jakobsgatan 2, II.

KORRALDAV TOIMKOND

STOCKHOLM

E. Filatelistide Ühingu

sügishooaja avakoosolek toimub neljapäeval, 3. septembril kell 18.30 Eesti Majas. Kõik margi, raha ja ekslibrite huvilised teretulnud!

JUHATUS

Rahvaste tragöödia

Selle pealkirja all ilmus Lõuna-Austria ajalehes "Südost-Tagespost" tähelepandavalt esiletõstetud artikkel Balti riikidest kurva 30 aastapäeva tähisena nende riikide annekteerimisest N. Liidu poolt.

Artikli autor kirjutab N. Liidu ja Saksamaa salalepingust, mille sisu selgus alles pärast Nürnbergi protsessi ja selle alusel sõlmitud nn. "sõpruslepingutest" 1939. aasta hilissügisel, samuti 1940. aasta juunis esiletoodud süüdistust, et Balti riigid oma 6 miljoni elanikuga olevat kavatsenud kallaletungi N. Liidule.

Artikli autor kõneleb ka sellest, et kõrged N. Liidu funktsionäärid juhtisid Balti riikides nende ülevõtmist. Nad esitasid riikide juhtidele juba valmis valitsuste nimekirjad, kes neile endile vastuvõetavad. Artiklis kirjutatakse ka nn Balti valimistest, kus Kommunistliku partei poolt esitatud nimekiri sai 99 prots. häältest. Selle nimekirja alusel "valitud" parlament palus siis Eesti vastu võtta N. Liidu osaks.

Artikkel lõpeb sõnadega: Ja keegi vabas läänemaailmas ei ole selle üle reageerinud või peale 1945. aastat julgenud võimsalt N. Liidult nende riikide rahvuslikku iseseisvust tagasi nõuda. Ajaloos läheb veel praegu võim enne õigust. Vähemalt tänaseni — ja arvatavasti ka veel homme.

Kahju, et rootsi suuremates ajalehtedes on sellest küsimusest nii unustavalt mööda mindud. Selle üle oli küll juttu Lõuna-Rootsis, kuid Stockholmis ja Göteborgis pole sellest kirjutatud, kuigi meil on noori eesti ajaloolasi, kes võiksid seda teha.

"Mulgimaa" raadios

Rootsi ringhäälingu programmis "Landskapsdikter" esitati kolmapäeva pärastlõunal muu hulgas ka eesti "Laul Mulgimaale", mille oli helilindile deklameeritult sisse saatnud üks eestlasest kuulaja.

"On maid maailman miljunit ja rahvit mitmit tuhandit — üks ainus Mulgimaa", kõlas ülistuslaul Viljandimaa südamele. Programmijuht G. Wersén palus hiljem ringhäälingu programminõukogu juures töötavat eestlannat, pr. Merike Rahut, selgitada laulu sisu, mida see ka tegi, märkides, et tegemist on igastus- ja ülistuslauluga ühele Eestimaa osale, kus elavad mulgid.

Huumorit

"Onu, anna 50 centi, siis Juku teeb kukke järele."

"Kas ta oskab nii hästi kireda?"

"Ei, ta sööb siis vihmaussi ära."

*

— Minu koer päästis mu elu.

— Kuidas see juhtus?

— Ma olin haige ja koer ei lasknud arsti majja.

*

Talunik on ostnud uue kuke. Vana kukk ütleb uuele kukele: "Mis me ikka kakleme ja end veriseks kisume! Parem lahendame asja võidujooksuga. Ma jooksen sinna küüni poole ja kui sa mind enne küüni kätte saad, on kogu kanakari sinu päralt."

Uus kukk on nõus ja asub täie hooga talu vana kukke taga ajama. Sel hetkel kõlab püssipauk ja uus kukk langeb surnult maha. Talunik kirub: "Neetud, juba kolmas ebanormaalne kukk sel nädalal!"

*

Ameerika kalmistul on kolm hauakivi kõrvuti.

Ühe peale on kirjutatud: "Siin puhkab John Smith. Ta sai 85 aastat vanaks, kuna ta sõi alati Kelloggi maisihelbeid."

Teisel hauakivil oli kiri: "Siin puhkab Andrew Miller. Ta sai 95 aastat vanaks, kuna ta sõi Egleysi salatit."

Kolmanda peale oli kirjutatud: "Siin ei puhka keegi. Ja siin ei saa ka kunagi keegi puhkama, sest tema ema võtab Ritzeri anti-baby pille."

Alkoholireform 70 a. eest

Algus lk. 1

Kuid ei ühestki lokaalist ei lahkunud külalised enne kella 11, sest et peale viina jagasid mitmed kõrtsmikud veel oma "lugupeetud kaubatarvitajatele" mälestusesemeid; kuigi nendeks osutusid vahel vaid mõned reklaampildid ja sildikesed.

Kõige nooblimalt mattis vanu kõrtse Viljandi. Lahkusmistunniks olid kõrtside ette tellitud kõik linna voorimehed. Täpselt kell 11 võtsid need kõrtsikülalisi peale ja liitusid siis rongkäiguks, mis hakkas hirmsa kätatsemise ja lauluga mööda linna kihutama. Rosenbergide pärijad olid hoolitsenud, et tuju ka terve öö jooksul ei raugeks. Juba päeval olid nad uue loa alusel avanud õllelao, kus lõpuks rongkäik peatus, et vähemalt õllega tuju tarvilisel kõrgusel hoida.

Maal oli vanade kõrtside sulgemine mitmes kohas formilisem kui linnades. Purustati kõrtside uksi ja aknaid, nii et järele jäid vaid pilpad ja klaasikillud.

Järgmisel hommikul s.o. laupäeval, mil rahvas oli harjunud kõike head alustama, avanesid juba kell 7 uute viinapoodide uksed, et jääda avatuks kuni kella 11-ni õhtul. Poed jäid siiski tühjaks. Ei julgetud sisse astuda, sest et neis puudus "kodune" trahteri või viinakontori hõng. Ainult mõni üksik eksis nagu kogemata sisse. Ka joobnuid võis sel päeval näha väga harva.

Tallinnas ja Tartus toimusid sel päeval viinaladude pidulikud sisseõnnistamised õigeusu vaimulike poolt, millele järgnesid veel pidulikumad koosviibimised, kus sõnavõttudes toonitati, et riigiviinamonopol on suureks hüveks rahvale ja aitab kultuuri tõsta.

Tallinnast läkitati kuberneri poolt selle piduliku sündmuse puhul rahaminister Wittele tervitustelegramm, kes selle peale vastas:

"Tänan kõiki, kes kroonu viinalao õnnistamisel viibisid, sõbraliku telegrammi eest. Soovin südamest, **et viinamüümise ümberkorraldamine võiks tulla kasuks kubermangu rahvale. Witte"**

"Postimees" märkis sel päeval: "Endiste kõrtside surmatund eile õhtul näitas ,et kõrtsid veel elujõulised ja eluhimulised olid ja viimane tunnike neile välismõjudel tuli. Mitte eluteekonnast väsinud ja ilmast tüdinud raugaks ei olnud siin vaikselt igavesele unele suikunud, vaid hukkamõistetud mässaja, kes viimasel silmapilgul oma kohtuotsuse vastu protesteerib."

Tema naaber "Olevik" tänas eriti südamlikult neid, kes kodumaa rahvale suure heoteo teinud ja ühe vana eesõiguse mõisnikelt võtnud, millest "lõpmata palju viletsust on välja voolanud".

Rõõm, mille tõi viinamonopol karskussõpradele, oli üürike. Paljud kõrtsid jäid tegutsema edasi õllepoodidena ja topsisõbrad kohanesid imeruttu uute oludega. Peagi võis neid näha tänavail, väravate eest ja taga viinapoest toodud pudeleist rüüpamas. (V.E.)

Ärge unustage, et 1. sept. algab uus tellimisperiood. Aeg on uuendada terminitellimisi.

EESTI PÄEVALEHT

Eesti küla Kaug-Idas

Algus lk. 1

märgiti sellega eestlaste kui alusepanijate osa kolhoosi rajamisel."

Selgub, et nõukogude võimu sunnil "ühinesid Kaug-Ida eestlased nelja kaluriartelli. Kahest püsimajäänust rajati hiljem kolhoos "Uus Ilm". Ühismajandi organiseeris teovõimas ja avarapilguline hiidlane Juhan Hanslepp. Praegu kannab kolhoosiküla keskne tänav tema nime." Sellele lisatakse: "Majand läks ülesmäge, kuid kolmekümnendate aastate lõpp tõi siiagi musta muret. Hukkusid paljud, teiste hulgas kolhoosi energiline esimees. Aeg ei säästnud isegi eesti lugemisvara. Ainult suuri vaevu õnnestus mul hankida pool aastakäiku (1928) eestikeelse ajalehe "Siberi Teataja" kirjanduslikku, ajaviitelist ja õpetlikku kaasannet "Uus Küla". Autor käneleb hukkumisest, tõeliselt tähendas see — Stalini käsul — hukkamist ja eesti kultuuri likvideerimist.

Ka sõja aeg oli Kaug-Ida eestlastele raske. Kalurite kohta üteldakse: "Paljust tunti puudust, ainult tööd jagus ülemääragi. Kalurid püüdsid sõjaväestatud korras — vilega äratus enne valget, õhtul venis kalalaadungi klaarimine poolde öhe, koju ei pääsenud kuude viisi." Lisaks "kolhoosi keskusesse püstitatud mälestussambal on umbes kolmandik eesti nimed."

Kolhoos "Novõi Mir", endine "Uus Ilm" olevat praegu Primorje krai rikkaim kalurikolhoos, kus "töötavad kõrvuti nüüd inimesed ligi kahekümnest rahvusest.

Kapten Voldemar Gams on kahe Lenini ordeni omanik ja sotsialistliku töö kangelane. Juhan Teebak ja Arseni Maripuu saadavad kaastööd kohalikule lehele. Kolhoosi partorgi esimesed sõnad olid, kui eestlaste järele pärisin: "Eestlased on head oskustöölised, me peame nendest väga lugu." Lüvi külas vanimaks eestalseks olevat praegu 88-aastane Timofei Valton.

Kaug-Ida eestlaste keele kohta ütleb Mart Mäger, et "vanemad inimesed mõistavad vene keelt viletsasti ja vigaselt, ainult vajadus sunnib neid oma "tõlpi vene keelt välja panema." Kõik nad kõnelevad head Hiiumaa keelt, mille hääldus pole midagi võõrastavat. Noorte eesti keel on aga enamasti segakeel: üksiksõnad või terved lauselõigud on venekeelsed." Ka olevat selle "teise maailmajao servas elavatel eestlastel raske oma suguvendadega regulaarsemalt suhelda, isegi eesti ajaleht jõuab nädalase hilinemisega Kaug-Itta, uued võõrad sõnad teevad lehelugemise ka vaevaliseks. Ent huvi eesti kirjanduse ja elu vastu püsib. Eestist saadetud raamatud käivad käest kätte ning aeg-ajalt sõidab mõni Eestisse sugulastele külla."

— UU —

Leinateateid

Torontos suri 12. augustil Eugen Tamme, sünd. 27. dets. 1901 Eestis.

Eesti võitis kabes USA-d

Kabemäng on male kõrval paljudes maades ka väga populaarne, kuid erinevad mängureeglid ja erinevad lauasuurused on kaua olnud takistuseks rahvusvaheliste võistluste korraldamisel. Nüüd on lõpuks leitud n.ö. ühine keel 100-ruudulise laua näol.

USA kabemängijate meeskond külastas hiljuti esmakordselt N. Liitu, kus peale matshide Leningradi ja Moskvaga kohtuti ka Eesti koondusega. Võistlus toimus Leningradis.

Mängiti viiel laual kaks korda ja matsh lõppes üllatuslikult eestlaste võiduga 6:4. Eriti hinnatav on Vello Luha võit tänavuse USA meistri W. Langley üle, kes Moskvas jäi kaotuseta.

Ameeriklased näitasid end väga tugevatena lõppmängus. Kaotuse põhjuseks oli aga puudulikud teadmised avanguteoorias.

● Euroopa-reisile sõitsid New Londonist Connecticuti osariigis dr. ins. Enno Allik ja tema abikaasa Talmi. Nad külastavad Euroopa kontinenti.

● Bostonis, USA-s abiellusid Peeter Teedla Stockholmist ja Mari-Anne Olvet Bostonist.